

Prediking Oude Lutherse Kerk, 23 oktober 2016

Lucas 18, 9-14

“Twee mensen gingen naar de tempel om te bidden...”

Gemeente, bidden – dat is wat je doet in de tempel, daarvoor ga je d’er naar toe, zou je kunnen zeggen.

En daar, in de tempel, zijn er geijkte vormen, - voor dat spreken in het aangezicht van de Allerhoogste.

Verskillende vormen. *“TIEN verschillende vormen zijn er van gebed”*, zo zeggen de Rabbijnen.

Wie met de Bijbelse beeldspraak vertrouwd is, die denkt dan natuurlijk meteen aan een andere “tien”:

De tien woorden, de tien geboden. Ook daar: Tien woorden, die verbeelden hoe Gods naam gestalte kan krijgen in een mensenleven, heel praktisch en vooral: op alle gebieden van het menselijk bestaan.

“Tien verschillende vormen van gebed” – daarmee willen de rabbijnen zeggen: Gebed is niet één handeling die haar plaats heeft enkel in een beperkt aantal cultureel of religieus bepaalde situaties en momenten van het leven.

“Tien vormen van gebed”, - dat is: heel het leven, alle momenten van het menselijk bestaan willen doordeesemd zijn van gebedsintentie. Van de innerlijke houding waarin zich het besef uitdrukt dat heel ons bestaan een ‘tegenover’ kent dat wij kunnen en mogen aanspreken omdat wij door God aangesproken, aangeropen, in het leven geroepen zijn...

Er is Bijbels gesproken geen moment of situatie denkbaar, waarin deze wezenlijke dimensie van gebed géén rol zou spelen.

“Twee mensen gingen naar de tempel om te bidden...”

In nogal wat preken en wellicht in onze eigen eerste snelle en intuïtieve inschatting worden die twee tempelgangers uit de tekst bij Lucas vooral tegen elkaar afgezet.

Alle nadruk komt te liggen op het verschil tussen de beiden en vervolgens op de tot voorbeeld verheven innerlijkheid van de tollenaar, - waarbij voor het gemak diens feitelijk gecorrumpeerde leven als collaborateur met de buitenlandse bezettermacht even volstrekt wordt weggevaagd...

Maar die beide figuren verbindt toch veel meer dan ze scheidt.

Het zijn twee mensen die staan in de traditie van Israël.

Zij delen dezelfde beelden in hun spreken of zwijgen over God, al is de een wat eloquentier in die beeldtaal thuis dan de ander.

Ze zoeken dezelfde plek op om hun relatie met God een dialogische gestalte te geven, de tempel dus.

- En als je het beeld in z’n historische context nog wat scherper wilt tekenen zou je kunnen zeggen, dat ze beiden vermoedelijk gebedsriemen aanleggen. Ook die liturgische of rituele taal delen ze dus met elkaar.

En tenslotte komen ook hun gebedsintenties redelijk overeen:

De Farizeeër weet het God te danken, dat hij een gelovig en moreel ongebroken, niet gecorrumpeerd leven mag leiden. Uiteindelijk, zo verwoordt de Farizeeër het in zijn dankgebed, is het God zelf en Gods genade, die een leven bestaansrecht verleent in Gods ogen.

De tollenaar maakt er wat minder woorden om, maar komt bij hetzelfde uit: *“God, wees mij zondaar genadig.”*

Allemaal elementen die de beide bidders met elkaar delen.

Er is echter één enkel woord, één aspect in het gebed van de Farizeeër, dat niet op Gods genade en vergeving mag bouwen. En dat is waar de gelijkenis naar toe werkt. Dat is waar de spits ligt.

“God ik dank u ... dat ik niet ben als DIE tollenaar (daar).”

– Zo bidt de man, en hij meet zich in dat denkbeeldige opgeheven vingertje ten opzichte van een concreet mens (“DIE daar...”) een perspectief aan, dat hem gewoon niet toekomt.

Immers in zijn eigen dankgebed heeft hij het net uitgesproken, dat het uiteindelijk geheel bij God zelf ligt, dat een mensenleven voor hem kan bestaan. En daarin, in het staan voor het aangezicht van de Allerhoogste, is die Farizeeër juist NIET anders dan de tollenaar, dan “DIE daar...”

Een dergelijke verwijtend geheven en aanwijzende vinger corrumpeert elk gebed, omdat het Gods genade ontkent als kracht die bevrijdt ook van de eigen pretenties. Dat is wat de gelijkenis onderstreept. *“Twee mensen gingen naar de tempel om te bidden...”*

In die twee figuren zijn enkele van de vele gestalten van het gebed, enkele van “de tien vormen van gebed” waar de rabbijnen over spreken, afgebeeld. En er komt naar voren waar ál het bidden van mensen in de familie van de Bijbelse tradities op stoelt:

Op het geloof namelijk, dat ons “kunnen bestaan voor God” niet berust op onze prestaties, maar geheel en al ligt in Gods handen. Dat het voortkomt uit Gods genadevolle liefde voor ons.

Het gebed van de tollenaar: *“God, wees mij zondaar genadig”* is in die zin geloofsbelijdenis en gebed tegelijk. Het verwoord biddenderwijs het geloof in Gods genade, die groter is dan alles wat tussen mij en God zou kunnen

komen te staan. En daarin is dit gebed volop “evangelie”, vreugdevolle boodschap, die bevrijdt van elke krampachtige poging om mij zelf voor God aanvaardbaar te willen maken.

Dat is dan ook een waarlijk bij het evangelie passend spreken over “zondaar” en “zonde”:

Niet moraliserend en vanuit een negatief mensbeeld, maar vanuit het gelovige weten dat God mij aanvaardt op basis van een geheel ander, bij God zelf behorende bewogenheid: Gods liefde en genade.

In het gebed, ook in onze gebeden hier in deze kerk vanochtend, doen wij niet anders dan aan deze geloofswaarheid te appelleren.

Wij doen dat in momenten van stilte, wij benoemen het in onze voorbeden voor de noden van de wereld, wij verbeelden het in de muziek en in de liederen die wij zingen, en ook de liturgische vormen dragen dat appel uit. Heel de viering is gebed.

Of het iets uithaalt, iets beweegt, - ons bidden? Of dat het een spreken is dat in de lege ruimte van het niets verdwijnt?

Daar is in objectieve zin geen antwoord op te geven.

Dat het “zin” maakt om gebeden te spreken of op andere wijze biddend uit te reiken boven ons zelf,

- dat het ook dan zin maakt wanneer het “tegenover”, wanneer de nabije en toch geheel andere God voor een ander dan mijzelf niet zonder meer ervaarbaar is ...

Ja, DAT gebed ook dan zin maakt wanneer ik zelf dat tegenover misschien even niet voel ...

DAT is een geloofservaring die onze traditie door de eeuwen heen heeft doorverteld, en die juist dan ervaarbaar kan worden, wanneer alle feitelijkheden op losse schroeven komen te staan.

Geboden spreken, in de stilte luisteren naar woorden zonder letters, - dat is óbjectieve ÓN-ZIN, maar het opent een ruimte in ons bestaan waar “zin” op heel andere wijze gestalte aanneemt: als het besef namelijk, dat wij met ons bestaan niet in een lege ruimte zijn geworpen, maar dat wij altijd al aangesproken, aangeropen zijn vanuit de liefdevolle oergrond van alles wat er is.

Bidden is: DIE relatie, DAT aangesproken, aangeropen zijn, onze “dialogische existentie” gestalte geven in alle facetten van ons leven.

- Het betekent dat wij die roeping gestalte geven binnen en buiten de viering, in kerk en werk.

Bidden is - wie je bent...

AMEN